

vetli bir şairdir. Şiirlerinde Kâtib mahlasını kullanmış ve Türkçe şiirler de yazmıştır. Bu şiirlerden bir örnek *Gülîstân-ı Hüner*'de neşredilmiştir. Ali Şir Nevâî'nin de beğendiği şair aynı zamanda muamma* söyleme sanatında da isim yapmıştır.

Ali Herevî'nin yazılarına Tahran, Meşhed, Kâbil, Hindistan, Leningrad, Berlin, Paris, Kahire ve New York gibi birçok şehrin müze ve kütüphanelerinde rastlamak mümkündür. Ayrıca İstanbul'da Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde (nr. 1913) bulunan Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Bostân*'ı hattatın kaleminden çıkmıştır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (FY, nr. 477, 1410) ile Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde de (Emanet Hazinesi, 2169 nolu murakka') çok güzel eserleri vardır. Burada kendisinin ve oğlu Mîr Muhammed Bâkır'ın da yazıları bulunmaktadır. Eserlerinin bir kısmı ise daha sonra Cihangir (1605-1627) için hazırlanmış olan ve halen Tahran'da Kitâbhâne-i Saltanatî'de bulunan *Murakka'ı-ı Gülşen*'dedir.

Hattatın küçük fakat önemli bir eseri de yazı kaidelerinden bahseden *Midâdü'l-ḥuṭûṭ* adlı risâlesidir. Risâle, Tebriz'de hicrî 1291 yılında Mîrza Senglâh'ın *Tezkiretü'l-ḥaṭṭâtin* adlı eserinin sonuna eklenerek basılmıştır. Bundan başka kaynaklar onun aruz ilminde de bilgi sahibi olduğunu yazmaktadır.

Menâkıb-ı Hünerverân hattatın yirmi talebesinin adını zikreder. Bunların çoğu bizzat kendisinden meşketmiş, bir kısmı ise onun yazılarından faydalandığı için talebesi sayılmıştır. Kendisinden meşketenler arasında oğlu Mîr Muhammed Bâkır, ayrıca Hâce Mahmûd Şehâbî, Mîr Seyyid Ahmed, Mîr Hüseyin Buhârî ve Mîr Çeleme en tanınmışlarıdır.

Eserlerinde kullandığı imzalar şunlardır: Ali, Fakir Ali, Mîr Ali, Ali Kâtib, Ali Sultânî, Ali Hüseyinî, Mîr Ali Kâtib, Mîr Ali Sultânî, Ali Herevî, Ali Hüseyinî Herevî, Ali Kâtib-i Sultânî, Ali Kâtibü's-sultânî.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâfî Ahmed Kummî, *Gülîstân-ı Hüner* (nşr. A. S. Hansârî), Tahran 1352 hş., s. 78-83; Âlî, *Menâkıb-ı Hünerverân*, s. 28; Habîbullah Fezâilî, *Aṭlas-ı Ḥaṭ*, İsfahan 1391, s. 473-479; B. Atabay, *Fihrist-i Murakka'ât-ı Kitâbhâne-i Saltanatî*, Tahran 1353 hş./1974, s. 334-342; Beyânî, *Hoşnûvisân*, II, 493-516; "Mîr 'Ali Herevî Kâtib-i Sultânî", *Mecelle-i Yâdigâr*, sy. 3, Tahran 1323 hş., s. 17-32; P. P. Soucek, "Ali Herevî", *Etr.*, I, 864-865.

ALİ ALPARSLAN

ALİ HİBRÎ EFENDİ

(bk. HİBRÎ, Ali Efendi).

ALİ b. HİCÂZİ

(bk. BEYYÜMİ).

ALİ b. HİLÂL

(bk. İBNÜ'İ-BEVVÂB).

ALİ b. HUCR

(علی بن حجر)

Ebü'l-Hasen Alî b. Hucr b. İyâs es-Sa'dî el-Mervezî (ö. 244/858-59)

Devrinde Horasan'ın üç büyük imamından biri olan âlim.

Aslen Horasanlı olup 154'te (771) doğdu. Hadis öğrenmek gayesiyle çeşitli seyahatler yaparak Dimaşk, Küfe ve Bağdat gibi ilim merkezleri başta olmak üzere çeşitli ülkeleri gezdi; tanınmış bilginlerden hadis okudu. Tahsilinin önemli bir kısmını Bağdat'ta tamamlayarak otuz üç yaşında Merv'e gidip yerleşti. Başta babası Hucr b. İyâs olmak üzere Süfyan b. Uyeyne, Halef b. Halife ve Abdullah b. Mübarek gibi âlimlerden hadis rivayet etti. Kaynaklar onun talebeleri arasında, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce hariç, diğer *Kütüb-i Sitte* müelliflerini, Horasanlı muhaddislerin birçoğunu ve daha başka âlimleri sayarlar. Buhârî, onun beş hadisini *Şahîh*'ine almış, Müslim seksen sekiz hadisini *Şahîh*'inde zikretmiştir. Tirmizî ve Nesâî de rivayetlerine sünenlerinde yer vermişlerdir.

Elde ettiği ilmin bir kısmını öğretebilmek için kendi ifadesinde yer alan temennisine uygun olarak doksan yıl kadar yaşamış, hadisleri bilhassa Merv ve çevresinde yayılmıştır.

Nesâî, Muhammed b. Ali el-Mervezî, Hâkim ve Hatîb el-Bağdâdî gibi hadisçilere göre, *adâlet** ve *zabt** yönünden kusursuz, hadis *tahammül** ve rivayetinde mahir ve dikkatlidir. Edebiyat ve şiirle de meşgul olmuştur. *Aḥkâmü'l-Ḳur'ân* ve *Fevâ'id fi'l-ḥadîş* adlı iki eserinin bulunduğu kaydedilmektedir. Zâhiriyye Kütüphanesi'nde (Mecmua, nr. 53/3, 29^a-42^b ve 89/11, 181^a-190^b) kayıtlı olan hadis cüzü ile Köprülü Kütüp-

hanesi'nde bulunan (nr. 428, 1-59) onun İsmâil b. Ca'fer'den rivayet ettiği, üç kısım halinde 500 kadar hadis ihtiva eden *Fevâ'id fi'l-ḥadîş* aynı eserin farklı kısımları olabilir. Ali b. Hucr Merv'de vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XI, 416-418; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 450; a.mlf., *A'âmü'n-nübelâ*, XI, 507-513; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VII, 293-294; a.mlf., *Lisânü'l-Mizân*, II, 181; *Keşfü'z-zunûn*, I, 20; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 150; Sezgin, *GAS*, I, 95, 111; a.mlf., *Buhârî'nin Kaynakları*, İstanbul 1956, s. 33, 229.

M. ALİ SÖNMEZ

ALİ b. HÜSEYİN

(bk. ZEYNELÂBİDİN).

ALİ b. HÜSEYİN el-ALEVİ

(bk. ŞERİF el-MURTAZÂ).

ALİ İBRÂHİM HAN

(علی ابراهیم خان)

(ö. 1208/1793-94)

Hindistanlı devlet adamı, şair, tarihçi ve tezkire müellifi.

1126'da (1714) Patna'da doğdu. Çocukluk ve gençlik yıllarını Şeyhpura'da geçirdi. 1748 yılında Azîmâbâd'a gitti. Bölgenin hâkimi Ali Verdî Han tarafından özellikle İran asıllı pek çok şairin toplandığı Mürşidâbâd'daki sarayına davet edildi. Burada üstün edebî kabiliyetiyle herkesin takdirini kazandı. Şiirlerinde Halil veya Halil-i Azîmâbâdî mahlasını kullandı. "Nevvâb", "eminü'd-devle", "azîzü'l-mülk", "bahâdır", "nasîr-i ceng" unvanlarını aldı. 1760'ta Bengal, Bihâr ve Orissa nevvâb*lığına tayin edilen Mîr Kasım Han'ın ordu mütevelliliğine getirildi. Daha sonra Mîr Kasım'ın en güvenilir müşaviri oldu. Ancak Mîr Kasım'ın birkaç mağlûbiyetten sonra başkalarına sığınması üzerine ondan ayrıldı. 1770'te Bengal valiliğine getirilen Mübareküddevle'nin nâibliğine tayin edildi. Kabiliyetinin farkına varan İngilizler ve onların Hintli iş birlikçilerince sivil idarede görevlendirildi. 1781'de Benâres'teki Yüksek Adalet Divanı başkanlığına ve geçici olarak aynı bölgedeki İngiliz umumi vâlliliğinin en yetkili müşavirliğine tayin edildi. 1208 (1793-94) yılında aynı şehirde öldü.